

SPIS TREŚCI

Przedmowa autora	5
Wprowadzenie	7
1. Treść i pojęcie chrześcijańskiej nauki społecznej	7
2. Metoda chrześcijańskiej nauki społecznej	9
Część I	
PODSTAWOWE ZASADY	
Dział I	
JEDNOSTKA I SPOŁECZEŃSTWO	
Rozdział I	
Społeczna natura człowieka	
1. Osobowość jako podstawa i założenie społecznej natury człowieka	15
2. Człowiek jest z natury bytem społecznym: dowody	19
3. Energie w człowieku powołujące do życia więzi społeczne	20
Rozdział II	
Wspólnota, społeczność, masyfikacja	
1. Wspólnota a społeczność	23
2. Masyfikacja	26

Dział II

ZASADY PORZĄDKUJĄCE SPOŁECZEŃSTWO

Rozdział I

Zasada solidarności

1. Znaczenie zasady solidarności	29
2. Podstawa zasady solidarności	30

Rozdział II

Zasada dobra wspólnego

1. Wyższość dobra wspólnego nad prywatnym dobrem jednostki	31
2. Obrona godności osoby	34
3. Władza	36

Rozdział III

Zasada pomocniczości

1. Znaczenie zasady pomocniczości	38
2. Podstawa zasady pomocniczości	39

Dział III

PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ

Rozdział I

Prawo jako norma życia społecznego

1. Prawo naturalne jako prawo podstawowe	42
2. Dyskusja nad prawem naturalnym	44

3. Prawo naturalne a prawo pozytywne	51
4. Właściwości prawa naturalnego	53

Rozdział II

Cnota sprawiedliwości

1. Istota sprawiedliwości	55
2. Podstawowe formy sprawiedliwości	56
3. Sprawiedliwość społeczna a miłość społeczna	60

Część II

ORGANIZACJA SPOŁECZEŃSTWA

Dział I

MAŁŻEŃSTWO I RODZINA

Rozdział I

Małżeństwo

1. Płciowość	64
2. Dialogiczny stosunek płci	67
3. Instynkt seksualny	69
4. Instynkt zabezpieczenia	70
5. Pożądaną miłość erotyczna	72
6. Miłość bezinteresowna	74
7. Rodzenie nowych istnień	75
8. Małżeństwo jako kontrakt prawny	78
9. Małżeństwo jako instytucja	81
10. Małżeństwo jako sakrament	82

Rodzina

1. Rodzina jako społeczność życia rodziców z dziećmi	84
1.1. Rodzina a zaspokajanie potrzeb materialnych	86
a. Wspólny dom	87
b. Wspólnota stołu	88
c. Wspólna ekonomia domowa	89
1.2. Usługi świadczone przez rodzinę na rzecz wartości duchowych, moralnych i religijnych	91
a. Zadania rodziców	91
b. Zadania rodzeństwa	93
c. Zadania dziadków	93
2. Rodzina „komórką” społeczności ludzkiej	94
2.1. Rodzina „komórką” społeczności ludzkiej z biologicznego i moralnego punktu widzenia	94
2.2. Prawo „misji”	95
3. Zanik i zmiana funkcji rodziny w społeczeństwie przemysłowym	96
3.1. Zanik funkcji	96
3.2. Zmiana funkcji	98
3.3. Praca zarobkowa pozadomowa kobiet zameżnych	98
4. Zadania polityki rodzinnej we współczesnym społeczeństwie	100
4.1. Płynność ekonomiczna rodziny	100
4.2. Zmniejszenie liczby urodzeń	101
4.3. Dwie konsekwencje	102
5. Małżeństwo i dziewictwo	103

Dział II

PRACA I ZAWÓD

Rozdział I

Chrześcijański wymiar pracy i zawodu

1. Pojęcie i definicja pracy	106
2. Siedem znaczeń pracy i zawodu	107
2.1. Praca jest koniecznością	107
2.2. Praca jest drogą do samorozwoju człowieka	108
2.3. Praca jest przetwarzaniem i władzą nad światem	108
2.4. Praca i zawód są służbą	110
2.5. Praca jest pokutą	112
2.6. Praca jest zadośćuczynieniem	112
2.7. Praca jest uwielbieniem Boga i przygotowywaniem przyszłej wolności synów Bożych	113
3. Praca i czas wolny	114
3.1. Problematyka czasu wolnego	114
a. Więcej czasu wolnego czy większe zarobki?	114
b. Potentaci czasu wolnego	115
3.2. Czas wolny jako zadanie	115
a. Wewnętrzne ubogacanie się	116
b. Doświadczenie przyrody	116
c. Doświadczenie środowiska ludzkiego	116
d. Czas wolny a kult religijny	117

Rozdział II

Warunki pracy i zawodu w społeczeństwie przemysłowym i w etyce chrześcijańskiej

1. Szczególne znaczenie pracy i zawodu w świecie współczesnym	119
1.1. Praca i zawód jako oczywistość	119

1.2. Napięcia i podłoża konfliktów we współczesnym świecie	120
a. System płac	121
b. Technologizacja i racjonalizacja pracy	122
c. Hierarchiczna struktura przedsiębiorstwa	123
2. Konsekwencje chrześcijańskiej koncepcji etycznej pracy i zawodu	124
2.1. System płac jest zgodny z chrześcijańskim obrazem człowieka	124
2.2. Technicyzacja, racjonalizacja, automatyzacja a chrześcijański obraz człowieka	125
2.3. Struktura hierarchiczna a sprawowanie władzy w przedsiębiorstwie	128
a. Godność ludzka jako wiodąca zasada przy sprawowaniu władzy	129
b. Uznanie autorytetu władzy	130
c. Społeczna funkcja przedsiębiorcy	132
2.4. Całkowita integracja ludzka pracownika	133

Dział III

EKONOMIA

Uwaga wstępna	134
---------------	-----

Rozdział I

Obiektywny cel ekonomii

1. Określenie obiektywnego celu ekonomii	136
1.1. Człowiek jest panem rzeczy materialnych	136
1.2. Zależność człowieka od dóbr materialnych	138
1.3. Niewystarczalność dóbr materialnych i konieczność oszczędzania	139
1.4. Współpraca i podział pracy	140

2. Konsekwencje dla celu ekonomii	141
2.1. Godne człowieka zabezpieczenie potrzeb	141
2.2. Włączenie ekonomii do skali wartości	142

Rozdział II

Porządek gospodarczy

1. Porządek gospodarczy w koncepcji liberalistycznej	143
1.1. Paleoliberalizm gospodarczy	143
a. Wiara w „porządek naturalny” w gospodarce	143
b. Poznawalność „porządku naturalnego”	144
c. Indywidualistyczna idea wolności	145
d. Osobisty interes motorem gospodarki	145
e. Porządkującym sterem — wolna konkurencja	147
1.2. Rzeczywistość kapitalistyczna	147
1.3. Neoliberalizm	149
a. Gospodarka rynkowa nie jest tym samym co wolna konkurencja	149
b. Wolna konkurencja nie rozwija się sama	150
c. Osoby „bierne” wobec rynku	150
d. Krytyczna ocena neoliberalizmu	151
2. Porządek gospodarczy według koncepcji socjalistycznej	152
2.1. Socjalizm komunistyczno-kolektywistyczny	152
a. Materializm socjologiczno-historyczny	152
b. Porządek gospodarczy w przyszłym społeczeństwie komunistycznym	154
2.2. Neo-socjalizm liberalno-demokratyczny	159
a. Uznanie własności prywatnej	159
b. Groźba państwa opiekuńczego	160
2.3. Powrót do komunizmu utopijnego (Nowa Lewica)	160

3. Własność prywatna jako podstawa porządku gospodarczego według chrześcijańskiej nauki społecznej .	161
3.1. Trzy stwierdzenia	161
a. Wspólnota dóbr w raju	161
b. Wspólnota dóbr w rodzinie i we wspólnocie zakonnej	161
c. Konieczność porządku własności prywatnej w gospodarce państwowej	162
3.2. Racje przemawiające na rzecz porządku własności prywatnej	163
a. Pięć racji pozytywnych	163
b. Pięć racji negatywnych	164
4. Charakter naturalno-prawny własności prywatnej	167
4.1. Ujęcie zagadnienia	167
4.2. Słuszna interpretacja tradycyjnej nauki	168
5. Dwa aspekty własności: jej funkcja indywidualna i społeczna	173
5.1. Liberalistyczna teza o „zasadniczej nieograniczoności” prawa własności	173
5.2. Indywidualna i społeczna funkcja własności	173
6. Kryzys porządkującej funkcji własności prywatnej we współczesnym społeczeństwie	174
6.1. Czworaki kryzys funkcji porządkującej	174
a. Brak własności a zanik poczucia odpowiedzialności .	175
b. Brak własności a zanik zabezpieczenia gospodarczego	175
c. Rozdzielenie własności i władzy dysponowania nią . .	176
d. Własność środków produkcji a władza społeczna . .	176
6.2. Sześć form własności we współczesnym społeczeństwie	176
a. Płaca i pensja	177
b. Nieruchomości, wyposażenie mieszkań	177
c. Oszczędności pieniężne	177
d. Prawo do opieki społecznej	177
e. Własny dom	178
f. Udział w tworzeniu kapitału gospodarczego	178

6.3. Odnowienie i umocnienie funkcji własności prywatnej	179
a. Ponowny podział istniejącego majątku?	180
b. Rozszerzenie majątku poprzez nowe inwestycje	180
Trzy spostrzeżenia:	181
- krąg uprzywilejowanych	181
- groźba skupienia majątku w rękach instytucji anonimowych	182
- możliwość i chęć oszczędzania	182

Rozdział III

Podział produktu społecznego

Uwaga wstępna	184
1. Dochód z ziemi	186
2. Procent	187
3. Dochód z pracy	189
3.1. Dwie błędne tezy	189
3.2. Złożoność problemu płacy	191
a. Określenie na poziomie przedsiębiorstwa	191
b. Podział między pracę i kapitał	192
c. Podział między trzy sektory	193
d. Płaca rodzinna	194
4. Zysk przedsiębiorcy	196
4.1. Trzy czynniki warunkujące zysk przedsiębiorcy	196
a. Zysk pionierski	196
b. Zysk z monopolu i kartelów	196
c. Zysk ze sprzyjającej koniunktury rynkowej	196
4.2. Ocena ze strony chrześcijańskiej nauki społecznej	196
a. Brak zastrzeżeń przeciw zyskowi pionierskiemu	197
b. Potępienie zysku z monopolu i kartelów	197
c. Zysk ze sprzyjającej koniunktury rynkowej a rozszerzenie własności majątkowej	197

d. Zysk przedsiębiorcy a intencja służby społeczności . . .	198
e. Moralność reklamy	198
5. Poprawa pierwotnego sposobu rozdziału dochodu poprzez system ubezpieczeń i opieki społecznych	198
5.1. Wysokość powtórnego rozdziału dochodu	198
5.2. Sprzeciwy i zastrzeżenia	199
5.3. Krytyczna ocena	200
5.4. Od opiekuńczej polityki społecznej do polityki społeczeństwa	203

Dział IV

PAŃSTWO

Uwaga wstępna	205
-------------------------	-----

Rozdział I

Początek i znaczenie państwa

1. Różne interpretacje państwa	206
1.1. Teokracja	206
1.2. Ideologia władzy	207
1.3. Indywidualistyczno-oświeceniowa interpretacja państwa	209
a. Thomas Hobbes	210
b. Jean Jacques Rousseau	211
2. Powstanie i znaczenie państwa według chrześcijańskiej nauki społecznej	211
2.1. Wyjaśnienie teologiczne	211
2.2. Wyjaśnienie filozoficzne	213

Rozdział II

Władza państwa

1. Władza państwa płynie z prawa naturalnego	215
2. Podmiot władzy państwowej	216

2.1. Naród jako pierwotny podmiot władzy	216
2.2. Sprzeczny przeciw nauce widzącej w narodzie pierwotny podmiot władzy państwowej	217
2.3. Historyczne uwarunkowania form państwa	218
3. Prawa i obowiązki władzy państwowej	219
3.1. Prawo do nakładania podatków	219
3.2. Prawo do wymierzania kary śmierci	221
3.3. Prawo do decydowania o wojnie i pokoju	223
4. Granice władzy państwowej i prawo do oporu ze strony narodu	227
4.1. Granice władzy państwowej	227
4.2. Prawo do oporu	228
a. Opór bierny	229
b. Opór czynny	229

Rozdział III

Moralna odpowiedzialność względem państwa

1. Wypełnienie obowiązków obywatelskich względem państwa	233
2. Grupy nacisku a dobro wspólne	233
2.1. Znaczenie grup nacisku	233
2.2. Odpowiedzialność moralna grup nacisku	235

Rozdział IV

Państwo i Kościół

1. Różność i odrębność państwa i Kościoła	236
2. Stosunki między Kościołem a państwem	237
3. Kościół a partia	239

WSPÓLNOTA NARODÓW

Rozdział I

Jedność rodzaju ludzkiego jako podstawa wspólnoty narodów

1. Duchowa i moralna jedność ludzkości	242
2. Ludzkość jako wspólnota prawna	243
3. Solidarność gospodarcza ludzkości	244

Rozdział II

Organizacja wspólnoty narodów

1. Konieczność organizacji wspólnoty narodów	245
2. Trudność utworzenia jednej, skutecznej organizacji wspólnoty narodów	245

Rozdział III

Obecne zadania wspólnoty narodów

Uwaga wstępna	246
1. Dziedzictwo kolonializmu	247
1.1. Epoki kolonializmu	247
1.2. Cechy kolonializmu	247
1.3. Porażka kolonializmu	249
1.4. Cztery konsekwencje	249
2. Środki na rzecz rozwoju	250
2.1. Obowiązek moralny	250
a. Olbrzymia nędza	251
b. Przyczyny nędzy	251
c. Sprawiedliwość powszechnego dobra wspólnego	251
d. Obowiązek miłości	251

2.2. Formy pomocy na rzecz rozwoju	252
a. Współpraca wszystkich narodów	252
b. Potępienie neokolonializmu	253
c. Reforma rolna	254
2.3. Wkład ze strony Kościoła	254
a. Apel do sumień	254
b. Własne konkretne inicjatywy	254
c. Współpraca z Kościołami lokalnymi	255
2.4. Neokolonializm ideologiczny	255